

... alebo nad rovnomenným filmom Luca Bessona a žánrom sci-fi.

Nie je to žiadna novinka, Luc Besson tento opus natočil už v roku 2014 a na ČSFD má nie príliš impozantné 64% skóre. Napriek tomu je zaujímavý.

Nietzsche a Marx. Dve mená, ktoré ma napadli, keď vo mne film po skončení doznieval. O tom, ako ovplyvnili našu súčasnosť, niet sporu – jeden stál, hoci nevedomky, pri kolíske *nacizmu*, druhý vedome pri kolíske *komunizmu* a jeho marx-leninskej ideológie. Ešte zaujímavejšie je sledovať, ako ovplyvnili títo dvaja páni tvorbu tých, ktorí sa snažili vo svojej fantázii nazrieť do našej budúcnosti.

Je skupina autorov sci-fi, ktorá vidí budúcnosť v podobe akejsi *kolektívnej osobnosti*. Kolektív, ktorý je nadradený jednotlivcovi. Svet je tuho zorganizovaný, všetko je spútané nanajvýš racionálnymi (alebo aj nie) pravidlami, človek je len malé koliesko v tejto štruktúre, ktorej slúžiť je jeho zmyslom. Nejakú tak si rani komunisti predstavovali komunistickú beztriednu spoločnosť a možno nás dokonca aj napadnú myšlienky Trockého o robotníkoch zorganizovaných po vzore armády.

Potom je tu tá druhá, ktorá sa vyberá cestou Nietzscheho a jeho *vôli po moci*. Táto idea zaznela dva roky pred Bessonom vo filme *Prométheus* Ridleyho Scotta a o dva roky práve v Bessonovom diele.

Prvé, čo si na Lucy všimneme je, že v okamihu, keď sa jej mozgová kapacita začína dvíhať a ona sa stáva v podstate *vylučne* racionálnou, stáva sa z nej sociopat. Je to tak. Bezohľadná – nie, ani toto nie je to správne slovo. Svet, ľudia, všetko sa mení na *veci*. Predmety. Niečo, určené na to, aby s tým narábala. Zabiť človeka? Niečo tak banálne, ako keď zo stola zmetiete omrvinku chleba, aby ste naň mohli položiť papier a začať naň písať. Operačná sála, jazda Parížom v policajnom aute – ľudia dookola zomierajú v dych vyrážajúcom tempe, autá, domy, stánky sú ničené, človek ani neráta, koľko ľudských osudov bolo v ten deň zmenených a to veľmi bolestivo a pre mnohých konečne. Prečo? No, Lucy prsto „mešká“ – potrebuje sa dostať k svojim balíčkom, aby mohla dokončiť svoju transformáciu. Viac ju nezaujíma. Ľudia sú *irelevantní*. Veci sú *irelevantné*. Všetko je *irelevantné*. Hmyz. Omrvinky na stole. Nestoja za pozornosť. Existuje len Lucyino JA.

Túto myšlienku má Besson spoločnú so Scottom – to presvedčenie, že morálka, hodnoty, dokonca city sú... slabosť. Niečo obmedzujúce. Niečo, čím trpíme, ale čomu nemôže podliehať inteligencia vyššia ako my. Arthur Clarke vo svojej *Vesmírnej odysei* opisuje nadľudskú mimozemskú inteligenciu, rasu mimozemšťanov, takto: „*Jakmile nabrali dost sil, vydali se ke hvězdám. Na svých průzkumných cestách se potkali s životem v mnoha podobách a sledovali průběh vývoje na tisíci různých světech. Často viděli, jak první slabounké jiskřičky rozumu zaplápou a opět uhasinají ve vesmírné noci. A jelikož v celé Galaxii nenalezli nic drahocennějšího nad myšlení, povzbuzovali jeho zrod, kde jen mohli. Stali se rozševáči na hvězdných lánec. Zasévali a někdy i sklízeli. A jindy, bez hněvu i lítosti, se nevyhnuli pletí...*“ – a následne opisuje jedno takéto „pletie“, keď je nimi Jupiter premenený na umelú hviezdu za cenu vyhladenia rodiaceho sa života v jeho atmosfére... Bez ľútosti. Pletie. Rutinná vec. Ako keď vytrhnete trs buriny na záhrade. Ako sám hovorí o kúsok ďalej, „*stále strážili osud experimentů, jež započali jejich předkové tak dávno a dávno.*“ Experiment. Civilizácia, ľudstvo ako *pleseň v petriho miske* o rozmere planéty. Nič viac.

Toto je Nietzscheho sen. Človek, ktorý sa povznáša nad všetko, nad morálku, nad súcit, nad čokoľvek. Človek, ktorý je sám sebe bohom, sám sebe zákonom, ktorý uznáva len jedinú normu: svoje

vlastné veliteľské „Chcem!“ – v tomto prípade splodené z chladnej analýzy nadľudského rozumu, ktorý už ničím viac než samým sebou zaťažený nie je.

To je tá desivejšia vízia, ktorá z filmu na nás vanie. Dostojevského veta „*Ak nieta Boha, nieta života po srmti a ani cnosti a teda všetko je dovolené*“ by sa dala parafrázovať: Ak je človek dost odvážny na to, aby zavrhol všetko, čo ho obmedzuje, aby odmietol Boha a sám sa stal bohom namiesto Neho – potom už viac neexistujú žiadne hranice ani zábrany, len JA a CHCEM. Bodka.

Nietzsche si to uvedomoval nesmierne jasne. Hovorí: „*Křesťanská morálka je rozkaz, její původ je transcendentní, je mimo veškeru kritiku, veškeré právo na kritiku, má jen pravdu, pokud bůh je pravdou, - stojí a padá s vírou v boha*“ a v závrate z toho, čo vidí, pokračuje vari svojím najslávnejším textom: „*Bůh je mrtev! Bůh zůstane mrtev! A my jsem ho zabili! Čím se utěšíme, my vrazi všech vrahů? To nejsvětější a nejmocnější, co svět doposud měl, vykvrácelo pod našimi noži, - kdo z nás tu krev smyje? Jakou vodou bychom se mohli očistit? Jaké slavnosti pokání, jaké posvátné hry budeme muset vynalézt? Není na nás velikost tohoto činu příliš velká? Nemusíme se sami stát bohy, jen abychom jej byli hodni?*“ Bez Boha sa človek sám musí stať bohom a uplatniť svoju vôľu ako najvyšší zákon Vesmíru. A nie, nepotrebujeme na to žiadnu zázračnú inteligenciu, kam vedie pokus o niečo podobné, nás nie tak dávno naučili Osviečením či povestné *súostrovie* gulag...

Ale film obsahuje aj niečo pozitívne. Myšlienku, že to, čím bežne žijeme – oné malicherné a bezzmyselné životy, ako by to Lucy povedala – nie je to, k čomu sme povolani, pozvani, predurčení, nazvime si to hocijako. A ak dáme stranou gnosticcké pozadie Bessonovho filmu – len rozum ako „duša“ je človekom a cesta k jeho plnému človečenstvu spočíva v oslobodení sa z pút „hmoty“, tela, ktoré je platónskym väzením duše, podobne to opisuje o onej *nadľudskej* mimozemskej civilizácie aj Clarke: „*Ve samotné strukture prostoru, naučili své myšlenky navěky vtělovat do mřížek fixovaného světla. Dokázali se ztotožnit se zářením, osvobodit se konečně od veškeré tyranie hmoty. Proměnili se tedy v čistou energii...*“ – stranou tohto gnosticizmu, myšlienka je prekvapivo *kresťanská*.

Úplne s Bessonom súhlasíme: áno, tento svet, toto telo, tento život – nič z toho nie je náš domov, náš osud, ani náš cieľ. Náš zmysel leží inde, vyššie, za hranicami tohto všetkého – a je ním zbožštenie. Narážka na Michelangelovo stvorenie v obraze medzi šimpanzom a Lucy poukazuje na to, že hej, áno, človek má v sebe túžbu, potrebu, nutkanie stať sa bohom. A my súhlasíme: Áno, je to tak. Sme *stvoreni Bohom, aby sme sa stali bohmi*. Pravda!

To, čo nás odlišuje od Bessona, je poznanie a skúsenosť toho, že na druhej strane je Nieкто, kto nás tam volá a vytáhuje a tento svoj Osud naplníme v Ňom, v jednote s Ním, ktorý sa nám daruje, úplne a celý. *Boh sa stal mnou, aby som sa v Ňom ja mohol stať bohom*. Zbožštenie je dôvodom existencie človeka, ktorý je dôvodom existencie života, Vesmíru a vôbec.

V tej chvíli sa pred nami vynára cesta k tomuto ohromnému, bázeň vzbudzujúcemu a dych vyrážajúcemu Cieľu. Nie intelekt, ale *láska* je tá cesta. Intelekt nedokáže Boha pojať – a keby dokázal, už by to nebol Boh, ale len modla vymyslená namiesto Neho. Potrebnú jednotu s Bohom dokáže vytvoriť len láska – ako spoznal Pavol, keď nabáda: „*Nad všetko toto majte lásku, ktorá je zväzkom dokonalosti*“ (Kol 3, 14). *Kvantitatívne* nekonečne nepatrná v porovnaní s láskou Boha, avšak *kvalitatívne* rovnaká a rovná Božej, ak tak ako On aj človek dá *všetko*. V tom ten vtíp, *technolog-*

gia je. Na ňu potom nadväzujú ostatné kúsky Božej technológie – sviatosti, modlitba, poznanie, komunity, všetko zapuzdrené v dokonalom nástroji Cirkvi. Ale kľúčová je láska, ona je dušou všetkého. „*My vieme, že sme prešli zo smrti do života, lebo milujeme... Kto nemiluje, ostáva v smrti*“ (1 Jn 3, 14), vysvetľuje Ján. A tak Bessonov sen o *zbožštení človeka* je hmatateľnou a konkrétnou realitou. Len cesta k nemu je iná, dokonca opačná, než si predstavovali Besson, Scott, Clarke či Nietzsche.

Čo nás privádza k záverečnej myšlienke.

Lucy v závere oznamuje: *Ukázala som vám cestu...* – A Morgan Freeman ako profesor a filozof drží v ruke objemný USB-kľúč so zrejme všetkými potrebnými informáciami. Lenže – aká je to cesta? Napchať všetkých ľudí konskou dávkou drogy? A zmysel? Premeniť ich na sociopatických do seba zahľadených bezcitných – čo vlastne? Besson nám vlastne urobil ohromnú službu, keď bez ľsti a veľmi úprimne ukázal, čo sa stane z človeka, ktorý sa na 100% naplní *sebou*. „*Ukázala som vám cestu...*“? Dúfam, že nie!

Inakadiaľ vedie cesta. Nie cez *svetlo* Clarka, ale cez skutočného *ducha*, ktorým je Boh. Oné čísla 10%... 20%... 50%... 75%... 95%... 100%... Dosadte si namiesto *seba Boha*. Čo sa stane, ak sa človek naplní Bohom – na 10%... 20%... 50%... 75%... 95%... 100%...? Dnes ráno som o tom uvažoval:

Sme naplnení Bohom na 10% (najskôr aj menej). A keď sa naplníme na 100% - tak sa to náhle preklolí! Posledné zbytky starého ľudstva v nás zhoreli v Ohni Slnka a my sme sa stali v Slnku slnkom, v Bohu bohmi. "*Staré sa pomínulo a nastalo nové*" (2Kor 5, 17).

V princípe by sa to dalo v jedinej sekunde. Keby nie tá *tenká blanka*, stienka, bariéra v našej vlastnej myšli, v našom vlastnom srdci, papierová ale stále stena medzi nami a týmto všetkým.

"*Kto stratí svoj život pre mňa, nájde ho.*" (Mt 16, 25)

Možno povieť ako na začiatku vo filme: a nie je to len hypotéza? Teória? V tomto smere nie. Vidíme, čo sa deje s ľuďmi, ktorí sa takto naplnia Bohom tu, na zemi. A vieme, čo sa s nimi stalo, „*keď sa tento stánok - ich pozemský dom rozpadol, a oni dostali od Boha príbytok nie rukou zhotovený, ale večný dom v nebi*“ (porov. 2 Kor 5, 1) – pretože vyzliekli nie *hmotu*, ale *starého človeka* a Boh ho v nich nahradil. Takže nie, nie je to hypotéza. Je to niečo, čo môže každý.

Dokončím slovami z tej istej dnešnej rannej meditácie:

Medzi nami a mystikou je len tenučká stena, stienka, škrupina, ba skôr závoj. Stačí jeden krok... Aký? Myslím, že niečo ako *pustenie sa*.

Parašutista musí najprv v lietadle otvoriť dvere, ak chce skákať von. Potom ale ešte musí prekonať jednu bariéru, pud sebazáchovy, ktorý mu velí krčovitito sa držať veraj a nikam neskákať. Až keď sa pustí úplne všetkého a úplne celý skočí a zbaví sa všetkých ostatných istôt, polovičatosti, všetkého, konečne letí, spoliehajúc sa jedine na padák na svojom chrbte...

Dvere pre nás stvoril Kristus. Prijatím a pochopením Evanjelia sme ich *otvorili*. Ostáva ešte tak škrupinka, blana, papier, závoj - a ten je v našej myšli. Strach *pustiť sa*. Závrät z hlbiny pred a pod nami. Vzdať sa všetkej inej istoty, než závisieť úplne vo všetkom od Pána. Vzdať sa všetkej svojej múdrosti a pohrúžiť sa do tak nevysspytateľnej a nám ľuďom tak cudzej a odlišnej Hlbiny Boha. Len tenučká blana medzi nami a Nebom. List papiera, kde na jednej jeho strane sme my, na druhej Nebo.

Čo nás môže pohnúť skočiť? Rozum nie, je to nad jeho možnosti. Pudy a inštiny velia presný opak. Ostáva láska. Bláznivá láska, bláznivá túžba a smäd, bláznivá viera ako u Abraháma, keď "*proti nádeji v nádeji uveril, že sa stane otcom mnohých národov, podľa slova: "Také bude tvoje potomstvo."*" (Rim 4, 18). Ako u Pavla, ktorý napísal toto a sám o sebe: "*My sme blázni pre Krista*" (1Kor 4, 10) a radí aj ostatným: "*Nech nik neklame sám seba! Ak si niekto z vás myslí, že je v tomto veku múdry, nech sa stane bláznom, aby*

bol múdry" (1Kor 3, 18-19).

A ako dospieť k tomuto? K tejto bláznivej túžbe, šialenej odvahe všetkého sa pustiť a skočiť? Terézia Avilská nám to prezradila. *Rozjímánie*. Ono je vstupná brána. Ako môžeš túžiť po tom, čo nepoznáš? A ako môžeš poznať bez poznávania, rozumom a ešte viac srdcom a skúsenosťou? Ako vraví Pavol: "*Ako uveria v toho, o ktorom nepočuli*" (Rim 10, 14)? Preto muž Písma hovorí: "*Na svojom lôžku myslím na teba, o tebe rozjímam hneď za rána*" (Ž 63, 7).

A potom *vojsť*. Pustiť sa všetkého a vojsť. Prestať iba nakúkať a vojsť. Stať sa. Začať *byť*. Nie hrať. Nie praktizovať čosi. Vojsť a stať sa. Vojsť a byť. Uvoľniť sa a byť. Celým svojim bytím, celým srdcom, *prúdiť* tým, úplne a celý. Úplne sa uvoľniť, zahodiť všetky ohľady svoje i očakávania iných, zahodiť obavy a strach a v úplnej voľnosti a bezprostrednosti nechať vnútro vytrysknúť na povrch, *ako keď sa zrnko kukurice rozpuke na pukanec*.

Toto je viera. Nielen nejaký postoj, pocit, či dokonca len zbožné pranie, že "*Boh určite splní moju prosbu!*", ale skutočný život v Božej Realite, ktorá skrze *zdvihnutú roletu* viery prenikla do nášho života, zaplavila ho, naplnila a my sme v nej začali žiť. Ak veríme, potom už viac naozaj niet žiadneho rozdielu medzi vonkajším a vnútorným, medzi svetským a Božím, medzi prirodzeným a nadprirodzeným. Všetko sa stalo jedným, Božím. Ani náš život sa viac už nedelí na čas, keď sa venujeme Bohu a myslíme na Boha a na čas, keď sa venujeme svetským veciam. V našom živote sa stalo všetko jedným, pretože skrze túto vieru Boh vstúpil a my sme vošli a viac už niet rozdielu, lebo Kristus skrze vieru "*z oboch urobil jedno a vo svojom tele zbúral medzi nimi múr rozdelenia, nepriateľstvo, aby v sebe z tých dvoch vytvoril jedného*" (Ef 2, 14-15).

Ježiš dvere vytvoril. Viera ich otvorila. Láska vstúpila. Boh zbožštil.